

Μια αληθινή ιστορία

Η κραυγή της καρακάξας*

Χρυσόστομος Τζημάκας

Την παλιά εκείνη εποχή, που τα αυτοκινούμενα θορυβώδη αντικείμενα δεν είχαν ακόμη κατακλύσει γη και ουρανό, οι καρακάξες ξεθάρρουν συχνά και έρχονταν στα σπίτια. Στέκονταν πάνω στα κεραμίδια ή πάνω σε κάποιο δέντρο της αυλής και έκραζαν με τη δυνατή και καθαρή φωνή τους: κρα, κρα, κρα. Τότε η νοικοκυρά γυρνούσε κατά το εικονοστάσι, σταυροκοπιούνταν και έλεγε: «Καλώς νάρθει», ένεκα που αυτό ήταν προμήνυμα καλών ειδήσεων. Πράγματι, τις περισσότερες φορές μέχρι να βραδιάσει έρχονταν στο σπιτικό πότε κανένα γράμμα, πότε κανένα δέμα με καλούδια και πότε κάποιος καλοδεχούμενος επισκέπτης.

Η καρακάξα ανήκει στην οικογένεια των Κισσών, είναι ευφυής, εξημερώνεται εύκολα και αρέσκεται να κάθεται στον ώμο του κυρίου της, όπως οι παπαγάλοι στους ώμους των παλιών πειρατών. Επιπλέον, μπορεί να μάθει να προφέρει μερικές λέξεις, ενίοτε χυδαίες, ανάλογα με τις συνήθειες και το ήθος του διδάσκοντος κυρίου της και σύμφωνα με τη λαϊκή παροιμία, «Με όποιο δάσκαλο θα κάτσεις, αυτά τα γράμματα θα μάθεις». Εν τούτοις, τα καλά αυτά ματατοφόρα πετούμενα τα οποία ζουν στους αγρότοπους και τα δάση, τιμούν τους ανθρώπους κομίζοντας τις καλές ειδήσεις ντυμένα με την επίσημη στολή τους, που είναι το κατάλευκο πουκάμισο και το μαύρο φράκο με τη μακριά ουρά. Με το ίδιο ένδυμα, βεβαίως, εμφανίζονται στις κοινωνικές εκδηλώσεις και οι φορείς της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας, με τη διαφορά ότι αυτοί κο-

μίζουν ψευδείς υποσχέσεις και συνήθως κακές ειδήσεις.

Ξενίζει το γεγονός ότι οι μητέρες της εποχής εκείνης είχαν επιλέξει την καρακάξα, προκειμένου να την προβάλουν ως μέσο εκφοβισμού εναντίον της άπληστης τυροφαγίας των τέκνων τους. Κατά τη συνήθεια, τα παιδιά έπαιρναν ως πρόδειπνο την ώρα του εσπερινού ζυμωτό ψωμί και τυρί, το οποίο φρόντιζαν να αναλώνουν γρήγορα, ώστε να ζητούν και συμπλήρωμα. Τότε, οι φειδωλές στην κατανάλωση του ακριβού αυτού προϊόντος μητέρες, απαντούσαν με τη στερεότυπη φράση: «Δεν κάνει να τρώτε πολύ τυρί, γιατί θα έρθει η καρακάξα και θα τρυπήσει το κεφάλι σας». Τα παιδιά πίστευαν στα λεγόμενα των μανάδων τους και υπάκουαν, για να έχουν τουλάχιστο «το κεφάλι τους ήσυχο».

Ο Παναγιώτης ήταν ένα από τα παιδιά του χωριού που, θέλοντας και μη, εφάρμοζε κατά γράμμα τον κανόνα αυτό. Γόνος φτωχής οικογένειας, σπάνια του δινόταν η ευκαιρία να φάει ψωμοτύρι, παρέκαμπτε δε την ένδεια αυτή μέσω ευμεγέθους φέτας ψωμιού επαλειμμένης με λεπτή στρώση χοιρινού λίπους, κοινώς λίγδας, ή με ζάχαρη ή ελλείψει αυτών διαβρεγμένης απλώς σε καθαγιασμένο ύδωρ, «μονόκερο» αποκαλούμενο στην ιερή γλώσσα της εκκλησίας μας. Φαίνεται πως εξαιτίας αυτού ο Παναγιώτης μισούσε τις καρακάξες, εξαπέλυε δε εναντίον τους τις μεγαλύτερες από τις πέτρες που χωρούσαν στο δέρμα της σφενδόνης του, την οποία δεν αποχωριζόταν ούτε καθ' ύπνον. Αλλά και για έναν άλλο λόγο τις μισούσε. Είχε διαπι-

* Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΟΔΟΣ»

στώσει κάποτε ότι οι καρακάξες έκλεψαν από τα παιχνίδια του δύο μικρούς μεταλλικούς βόλους, που είχε βγάλει από παλιό ρουλεμάν, ή ελληνιστί «ένσφαιρο τριβέα».

Πράγματι, η καρακάξα αρέσκεται να υφαρπάζει μικρά μεταλλικά ή άλλου είδους γυαλιστερά αντικείμενα και να τα κρύβει σε δυσπρόσιτα μέρη, που μόνο εκείνη γνωρίζει. Την ιδιορρυθμία της αυτή ήξεραν οι άνθρωποι από παλιά, γι' αυτό όταν η γιαγιά έβγαζε με την κλωστή τα νεογλά δόντια των εγγονών της, τους προέτρεπε να τα πετάξουν πάνω στα κεραμίδια και να φωνάξουν στεντορεία τη φωνή: «Να κουρούνα κοκαλένιο και δώσε μου σιδερένιο». Σύμφωνα με τη λαϊκή αυτή παράδοση εξασφαλιζόταν το στέρεο και υγιές της ακολουθούσης μόνιμης οδοντοφυΐας, καθόσον την εποχή εκείνη δεν είχαν εμφανιστεί ευρέως οι επιστήμονες οδοντίατροι, οι οποίοι έμελλε να αναλάβουν τα περί της υγείας του στόματος. Την επιτυχία των ενδοστοματικών επεμβάσεων απέθετε τότε ο κόσμος στα χέρια των κουρέων ή σπανιότερα στα χέρια της θείας Βενετίας, η οποία διατηρούσε μονίμως σκουριασμένη οδοντάγρα σε μια τρύπα μεταξύ των λίθων του περιβάλλοντος την οικία της μαντρότοιχου. Στις ταμπέλες δε των καλύτερων κουρείων της εποχής εκείνης συχνά αναγραφόταν η πληροφορία: «Ενταύθα θεραπεύεται και πάσα νόσημα του στόματος (άνω και κάτω σιαγόνες)».

Την κλεπτομανία όμως της καρακάξας, η οποία ποσώς βλάπτει την οικονομία του κράτους, δεν ακολούθησαν τα άλλα είδη του ζωικού βασιλείου. Μόνο ο έμφρων άνθρωπος έχει υιοθετήσει την κλοπή ως θεμιτό μέσο απόκτησης αγαθών, καυχώμενος μάλιστα ότι η συγκεκριμένη επιλογή αποτελεί προϊόν ευφυΐας ή της άλλως αποκαλούμενης «μαγκιάς», της μοναδικής αυτής ανά τον κόσμο εγχώριας «αρετής».

Η φτώχεια, γνήσιο τέκνο των άκληρων και τίμιων ανθρώπων, ανάγκασε τη μάνα του Παναγιώτη να τον ξαποστείλει από μικρή ηλικία στην Κωνσταντινούπολη, προκειμένου να μαθητεύσει και να εργαστεί εκεί ως κτίστης. Έστω και λίγα χρήματα από το μεροκάματό του αν έστελνε πίσω στο χωριό, θα ανακούφιζε οικονομικά τη μητέρα του. Αυτά ήταν τα τελευταία λόγια που του είπε, καθώς τον ξεπροβοδούσε στον καθιερωμένο τόπο αποχωρισμού έξω από το χωριό και κάτω από μια γέρινη βελανιδιά, φερομένη με το όνομα «δέντρο του Λιώκα». Εκεί ήταν και άλλοι

συγχωριανοί καβάλα στα ζώα, για να πάνε μέχρι το Αμύνταιο και ύστερα με τον σιδηρόδρομο μέσω Θεσσαλονίκης στην Κωνσταντινούπολη.

Όταν έφτασε στην Πόλη ο Παναγιώτης, στρώθηκε στη δουλειά. Τα αφεντικά του τον συμμάθησαν και από τη δούλεψή του χόρτασε ψωμί και πήρε να ψηλώνει και να δένει το ντελικάτο κορμί του. Λησμόνησα να αναφέρω ότι ο Παναγιώτης άκουγε στο επώνυμο Κουταλιανός. Μολαταύτα, δεν είχε καμία σχέση με τις εκπληκτικές και παροιμιώδεις ικανότητες φυσικής ρώμης του παγκοσμίως γνωστού και έχοντος το ίδιο ονοματεπώνυμο με αυτόν Παναγή Κουταλιανού, εκ Κουτάλης της Προποντίδος ορμωμένου, ναυτικού στο επάγγελμα. Το κοινό ίσως μεταξύ των δύο ανδρών ήταν το ελληνικό πείσμα και θάρρος.

Δεκατέσσερα συναπτά έτη παρέμεινε ο Παναγιώτης στην Πόλη, εργαζόμενος για την εξασφάλιση των προς το ζειν. Άρχισε πλέον να ντύνεται αξιοπρεπώς, πολύ δε περισσότερο επειδή τον τελευταίο καιρό μετείχε στις κοινωνικές εκδηλώσεις της εκεί ελληνικής παροικίας. Πραγματοποιούσε δε και νυχτερινές βίζιτες συχνά, ιδιαίτερα στη συνοικία του Γαλατά και στα παρά τον Κεράτιο Κόλπο ακμάζοντα καπηλεία, τα οποία συνδύαζαν την προκλητική οσμή των θαλασσινών εδωδίων με την ευχάριστη γεύση και μεθυστική ηδονή του οινοπνεύματος. Η παράλληλη μαθητεία στους χώρους αυτούς καλλιέργησε τη διά βίου έλξη του προς τα προϊόντα της αμπέλου.

Μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας αποφάσισε να επιστρέψει στη γενέτειρά του προς άμεση προστασία της μητέρας του, άμα δε η τύχη το φέρει βολικά, να δημιουργήσει και αυτός ως άνθρωπος τη δική του φαμίλια. Αυτά σκεπτόμενος πήρε τα λιγοστά του ιμάτια, το ισχνό περίσσειμα των κόπων του και τον μεγάλο δρόμο του νόστου.

Στη γενέτειρά του συνέχισε να εργάζεται ως χτίστης. Το επάγγελμα αυτό είχε τότε μεγάλη πέραση, διότι όλα σχεδόν τα σπίτια του χωριού κήκαν από τους αφηνιασμένους βασιβαζούκους τουρκαλβανούς στα έβγα του Οκτώβρη, λίγο πριν την απελευθέρωση. Οι νοικοκυραίοι έπρεπε να ξαναχτίσουν πάνω στα ερείπια. Έτσι, τα έφερε ο Θεός βολικά και βρήκε στην πατρίδα του βιοποριστική απασχόληση και περίσσεια αποστάγματος των ευλογημένων και αφθόνως

καλλιεργούμενων στην περιοχή σταφυλιών. Τα απομεσήμερα, μετά τον μόχθο της δούλεψης, γυρνούσε σε όλα τα καφενεία του χωριού, μη τύχει και μείνει παραπονεμένος κανένας κάπελας, έτσουζε κάμποσα ρακιά για να λυθεί η γλώσσα του και ύστερα στρωνόταν ανάμεσα στις παρέες και γινόταν φερέφωνο της χιλιотραγουδισμένης Πόλης. Στους συγχωριανούς άρεζαν οι αφηγήσεις του με την μπάσα φωνή που έβγαине βραχνή από τα σωθικά του, και όλοι καμώνονταν πως δεν καταλάβαιναν τις ολοφάνερες υπερβολές με τις οποίες αρεσκόταν να διανθίζει τις ιστορίες του. Έγινε αγαπητός και σύντομα του προξένεψαν ένα καλό κορίτσι, τη Μαλαματή, όνομα και πράμα, που την έκανε σύντροφο της ζωής του.

Το ζευγάρι όμως στάθηκε άτυχο, γιατί πριν ακόμη πάρει τη γεύση της παντρειάς, κάλεσαν τον Παναγιώτη στο στρατό, για να προσφέρει τις υπηρεσίες του στις νεοσύστατες τότε περιοχές του ελληνικού κράτους. Τον κατέταξαν σε τάγμα μηχανικού στις Σέρρες, ένεκα που είχε το επάγγελμα του χτίστη. Φεύγοντας, άφησε πίσω τη Μαλαματή, πριν ακόμη πιάσει παιδί, συντρόφισσα και υποτακτική της μάνας του. Οι γυναίκες, όταν ξόδεψαν τα λιγοστά χρήματα που τους είχε φέρει από την Πόλη, αναγκάστηκαν να πιάσουν δουλειά στα χτήματα και στα σπίτια των πλούσιων συγχωριανών τους, για να ζήσουν.

Ο Παναγιώτης στο στρατό τα είχε καλά με όλους. Ήξερε να χάνεται μέσα στο σωρό και απέφευγε να κάνει τον καμπόσο. Όλοι τον αγαπούσαν εκτός από τον λοχαγό του, που τον έβαλε ο διάβολος να του κάνει καψώνια χωρίς κανένα λόγο. Πρώτο αυτόν έστειλε στη λάντζα, αυτόν στις αγγαρίες, αυτόν και στις βραδινές σκοπιές, με τα χειρότερα νούμερα. Όμως, όλα τα υπέμενε με στωικότητα, μέχρι που ο λοχαγός, εξαντλήσας όλο το υβρεολόγιο με το οποίο είχε εμπλουτίσει την ηθική του υπόσταση, άρχισε να τον αποκαλεί Βούλγαρο και να καταρακάωνει το πατριωτικό του αίσθημα. Ο Παναγιώτης ήξερε καλά ότι αυτό απαγορεύεται αυστηρά από τον νόμο και τον κανονισμό του στρατεύματος, γι' αυτό ζήτησε να βγει στην αναφορά του λόχου. Ο άλλος όμως όχι μόνο δεν τον δικαίωσε, αλλά τον αποκάλεσε και πάλι Βούλγαρο εις επήκοον όλων. Τότε, ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι

του Παναγιώτη και όπως βρισκόταν στη γραμμή με «εφ' όπλου λόγχη», σήκωσε το όπλο του και με μια αστραπιαία κίνηση κάρφωσε την ξιφολόγη πέρα για πέρα στην κοιλιά του λοχαγού. Μερικοί αξιωματικοί έτρεξαν να προσφέρουν τις πρώτες βοήθειες στον τραυματισμένο και άλλοι να συλλάβουν τον δράστη, ο οποίος δεν πρόβαλε καμία αντίσταση. Και τον μεν πρώτο οδήγησαν επειγόντως στο νοσοκομείο, όπου και εξέπνευσε, τον δε δεύτερο στο στρατοδικείο ύστερα από σύντομες τυπικές διαδικασίες.

Ο Παναγιώτης Κουταλιανός καταδικάστηκε σε 25ετή φυλάκιση με ελαφρυντικά τον πρότερο έντιμο βίο και ότι εκτέλεσε το αδίκημα «εν βρασμό ψυχής», δηλαδή υπό το κράτος μεγάλης ψυχικής αναταραχής. Μετά ταύτα οδηγήθηκε στο Μπούρτζι, για να εκτίσει την ποινή του.

* * *

Το Μπούρτζι είναι ένα ισχυρό φρούριο του Ναυπλίου, στην ομώνυμη νησίδα προ της εισόδου του λιμένας της πόλης, το οποίο χρησιμοποιήθηκε μετά την απελευθέρωση ως φυλακή βαρυποινητών, για ένα δε διάστημα και ως κατοικία δημίων. Το πλεονέκτημά του ως φυλακής είναι ότι περιβάλλεται από θάλασσα, που απέχει από την ξηρά 300 μέτρα και πάνω. Το Μπούρτζι συνδέθηκε με τη νεότερη ελληνική ιστορία κυρίως για τη φυλάκιση εκεί του δικαστή Αναστασίου Πολυζωΐδη.

Ο Πολυζωΐδης γεννήθηκε το 1802 στο Μελένικο, ακμάζουσα ελληνική πόλη της βορειοανατολικής Μακεδονίας, το σημερινό Μέλικ στη νοτιοδυτική Βουλγαρία. Τον 19^ο αιώνα ζούσαν εκεί 3.800 Έλληνες, 360 Βούλγαροι και 450 Τούρκοι. Στο Μελένικο υπήρχε ελληνικό σχολείο, όπου δίδαξαν διάσημοι Έλληνες δάσκαλοι, και «Αρρεναγωγείο» με τεράστια βιβλιοθήκη ένα μέρος της οποίας σώθηκε, όταν μεταφέρθηκε στο Σιδηρόκαστρο. Με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (1913) η πόλη επιδικάστηκε στη Βουλγαρία και ο πολυάριθμος ελληνικός πληθυσμός εγκατέλειψε τις περιουσίες του και κατέφυγε προς νότο. Ο Πολυζωΐδης έμαθε τα πρώτα του γράμματα στα σχολεία του Μελένικου και αργότερα σπούδασε ιατρική και νομικά σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης. Το έτος

1834, ως πρόεδρος του δικαστηρίου στη δίκη του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, αρνήθηκε να υπογράψει μαζί με τον δικαστή Γεώργιο Τερτσέτη τη θανατική ποινή του ήρωα, με αποτέλεσμα να απολυθεί από την υπηρεσία του, να δικαστεί και να φυλακιστεί στο Μπουρτζι. Στην ίδια αυτή φυλακή εγκλεισθηκε από την ελληνική στρατιωτική δικαιοσύνη και ο απλός στρατιώτης Παναγιώτης Κουταλιανός, επειδή αντέδρασε στην προσβολή του πατριωτισμού του, πατριωτισμό τον οποίο, φευ, η ίδια η πατρίδα τού ανέθεσε να υπερασπίσει. Σήμερα, βεβαίως, εξακολουθεί να υφίσταται ατιμωριτί η ίδια κατάσταση η οποία χαλκεύεται από τους άορατους μηχανορράφους της παγκοσμιοποίησης και εμφανίζεται στις αρένες, στα φθηνά λεξικά και στα εντεταλμένα ΜΜΕ.

Εν τω μεταξύ οι γυναίκες στο χωριό άρχισαν να ανησυχούν, διότι είχαν πολύ καιρό να πάρουν γράμμα, ώσπου ο Παναγιώτης άρχισε να συνέρχεται από όλη αυτή την ψυχική ταλαιπωρία και έκατσε να γράψει τα καθέκαστα. Όταν πήραν το γράμμα οι δόλιες φαρμακώθηκαν. Εκείνη η έρμη η μάνα θα πέθαινε χωρίς να τον ξαναδει λεύτερο και η κακόμοιρη και δυστυχής γυναίκα του θα απόμνε χήρα για 25 χρόνια άκληρη και καταφρονεμένη, δούλα σε ξένη δούλεψη. Δεν τις απόμνε άλλη ελπίδα παρά η προσευχή στην Παναγία. Μια εκκλησία κάτω στη Φυτιά, τα εννιάμερα της Κοιμήσεως, και μια άλλη η Παναγία στα Αμπέλια ήταν η σκέπη και η παρηγοριά τους. Έκοβαν λάδι από το φαί για να ταΐσουν τα φτιλί των καντηλιών, άναβαν κεριά, σταυροκοπιούνταν και έκαναν μετάνοιες γονατιστές με το κεφάλι να ακουμπάει μέχρι κάτω. Τα λιπόσαρκα κορμιά τους μαζεύονταν τότε σαν κουβάρι πάνω στις πλάκες και ψιθύριζαν λέξεις μπερδεμένες και ακαταλαβίστικες.

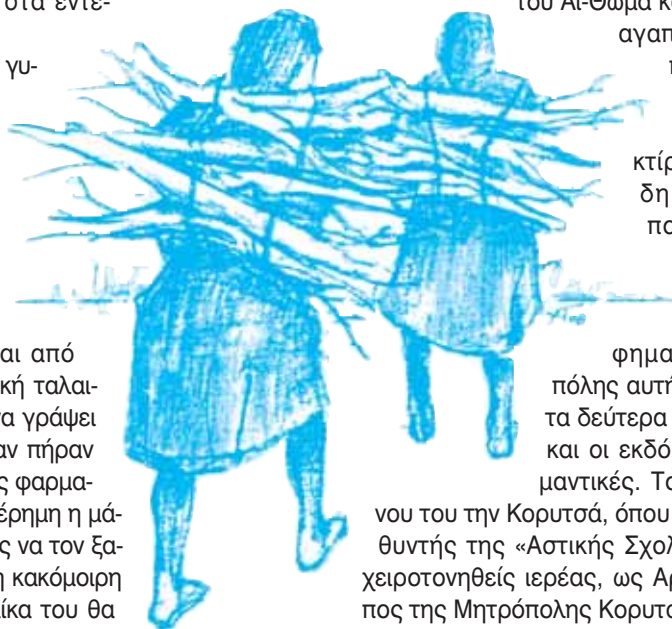
Το κακό μαθεύτηκε γρήγορα στο χωριό. Το έμαθε και ο παπα-Δήμος Οικονόμος και τις κάλε-

σε στο σπίτι του μια Κυριακή πρωί μετά την εκκλησία. Ζήτησε το γράμμα του Παναγιώτη, κάθισε δίπλα στο παράθυρο και το διάβασε με προσοχή. Παραξενεύτηκε για τη συμπεριφορά του λοχαγού, η οποία απάδει προς Έλληνα αξιωματικό και τη θεώρησε ανάρμοστη, προκλητική και αιτία του όλου κακού. Ύστερα, κοίταξε στο βάθος της κορυφογραμμής του Σμόλικα και προσπάθησε να ηρεμήσει. Θυμήθηκε τα παιδικά του χρόνια, τις πρώτες σπουδές του στο χωριό και μετά στην Αθήνα στο Βαρβάκειο Γυμνάσιο. Εκεί γνώρισε τους συμμαθητές του, που αργότερα έπιασαν μεγάλες θέσεις στο ελληνικό κράτος. Μετά γύρισε κατά τον βοριά και έριξε βλέμμα επίμονο, λες και ήθελε να δει πίσω από τους λόφους

του Αϊ-Θωμά και του Αϊ-Γιώργη την αγαπημένη του Μοσχόπολη. Εκεί, ως δάσκαλος, δίδαξε στο μεγαλόπρεπο κτίριο της «Νέας Ακαδημίας», από την οποία προήλθαν αξιόλογοι λόγιοι, συγγραφείς και κληρικοί. Τα περι-

φημα τυπογραφεία της πόλης αυτής ήταν από το 1731 τα δεύτερα στον ελληνικό χώρο και οι εκδόσεις τους πολύ σημαντικές. Το κατόπι έφερε στο

νου του την Κορυτσά, όπου υπηρέτησε ως διευθυντής της «Αστικής Σχολής» και αργότερα, χειροτονηθείς ιερέας, ως Αρχιερατικός Επίτροπος της Μητρόπολης Κορυτσάς. Στην πόλη αυτή υπήρχαν πολλά ελληνικά σχολεία, γυμνάσια, εκκλησιές και πολιτιστικοί σύλλογοι, αναδείχτηκαν δε εκεί και πολλοί ευεργέτες. Θυμήθηκε, ακόμη, τα ταξίδια του στο Μοναστήρι, όπου στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, έσφυζε από τη ζωή των εκεί 20 χιλιάδων Ελλήνων με τα σχολεία, το γυμνάσιο, τα νοσοκομεία, τη Μητρόπολη της Πελαγονίας και τα πολλά ιδρύματα και τους συλλόγους. Αναπόλησε τη Βελεσιά (Βελεσσά, σημερινό Τίτο Βέλες), με τον εκεί πρωτοπόρο στα γράμματα και τις τέχνες ελληνικό πληθυσμό, και αναλογίστηκε με πόση βαναυσότητα και απάνθρωπες πιέσεις αναγκάστηκε αυτό το ακμάζον ελληνικό στοιχείο, να εγκαταλείψει τις περιουσίες του και να αφήσει πίσω του τις χαμένες πατρίδες. Τον επίλογο

της αναπόλησης αυτής έγραψαν δύο σταγόνες δάκρυ, που κύλησαν και κρύφτηκαν βιαστικά στην πυκνή γενειάδα του. Ύστερα άλλαξε όψη, έκανε δυο τρία βήματα μέσα στο δωμάτιο και στοχάστηκε τους αγώνες του για την ελευθερία.

Δεν είχαν περάσει πολλά χρόνια από τότε που τον είχαν τιμήσει και τον διόρισαν πρόεδρο της Πολιτικής Επιτροπής του Μακεδονικού Αγώνα. Θυμήθηκε την αποφράδα εκείνη ημέρα της 29^{ης} Οκτωβρίου του 1912, όταν οι αγαρινοί του Μπεκίρ Αγά λεηλάτησαν και έκαψαν το χωριό. Ο ίδιος είχε οργανώσει την οπισθοχώρηση των γυναικόπαιδων και αποχώρησε τελευταίος, με κίνδυνο να τον πιάσουν. Τότε γλίτωσε από τους διώκτες του ως εκ θαύματος, κρυμμένος μέσα σε μια κουφάλα γέρινης βελανιδιάς λίγο παρέκει από τον δρόμο που πάει για τον Αϊ-Γιώργη.

Οι μαυροφορεμένες γυναίκες κάθονταν στον καναπέ σφιγμένες και αμίλητες με σταυρωμένα τα χέρια καρτερώντας τον λόγο του παπά. Εκείνος έβαλε το γράμμα στο μέσα θυλάκιο του ράσου του και είπε: «Να πάτε στο καλό, να προσεύχεσθε και θα γίνει το θέλημα του Κυρίου». Γονάτισαν και του φίλησαν τα χέρια πολλές φορές. Δεν πολυκατάλαβαν τι εννοούσε ο παπα-Δήμος, μα έφυγαν ξαλαφρωμένες και με το αίσθημα της ελπίδας να ζωντανεύει μέσα τους. Και καθώς εκείνες χάνονταν πέρα από τη ρούγα της Αγίας Παρασκευής, ο παπάς σκούπισε με την άκρη του ράσου του τα δάκρυά τους, που έπεσαν στη ράχη των χεριών του. Να ήταν τάχα μια συμβολική χειρονομία, καθώς έμελλε να σκουπίσει και τον πόνο από τις ψυχές τους;

* * *

Θα είχε περάσει πάνω από ένας μήνας από τότε, και οι γυναίκες δεν σταμάτησαν να δουλεύουν και να προσεύχονται. Εκείνο το φθινοπωρινό απομεσήμερο έρχονταν από την Παναγιά σ' Αμπέλια φορτωμένες στη ράχη με κάμποσα φρύγανα, και στάθηκαν στις Αργούσας το πηγάδι να πάρουν μια ανάσα. Δεν πρόλαβε η μάνα να σκουπίσει με το μανίκι τον ιδρώτα από το μέτωπό της και μια βιαστική καρακάξα ήρθε, κάθισε πάνω στο δεμάτι της και έκραξε δυνατά κοντά στο αυτί της: κρα, κρα, κρα. Το πώς εκείνο το πουλί ξεθάρρεψε και ήρθε τόσο κοντά σε άνθρωπο, είναι ένα θαύμα! Οι δόλιες σάστισαν, μα καθώς η νύφη συνειδητοποίησε το γεγονός, ψέλ-

λισε: «Μάνα απόψε θα έχουμε κάποιο καλό νέο». Εκείνη δεν απάντησε, μόνο έκανε ένα μορφασμό σαν να ήθελε να πει: «Δε βαριέσαι, τι καλό νέο μπορεί να έχουμε εμείς» και αμέσως σηκώθηκε για να συνεχίσει τον δρόμο της. Όταν έφτασαν στο σπίτι, ξεφορτώθηκαν τα ξύλα και άναψαν φωτιά στο μαγειριό, να κάνουν λίγη αλευριά, για να φαρμακώσουν. Εκείνη τη στιγμή χτύπησε δυνατά η εξώπορτα και η Μαλαματή καθώς έτρεξε και άνοιξε, αποσβολώθηκε σαν είδε μπροστά της έναν άνθρωπο αδύνατο και ταλαιπωρημένο, ίδιο στοιχειό.

– Μάνα τρέχα, τρέχα, ήρθε ο Παναγιώτης.

Εκείνος δεν έβγαλε μιλιά, μόνο που τις αγκάλιασε. Τον αγκάλιασαν και εκείνες και έγιναν ένα κουβάρι. Η Μαλαματή ήξερε τι έπρεπε να κάνει. Άρπαξε το μπουκάλι με τη ρακή και τον κέρασε. Εκείνος έριξε μονορούφι πέντε έξι ποτηράκια και αμέσως ήρθε στα συγκαλά του. Ύστερα άρχισε να μιλάει ασταμάτητα, μέχρι που τον πήρε ο ύπνος.

Ο παπα-Δήμος είχε στείλει γράμμα στον παιδικό του φίλο και μετέπειτα στρατηγό Πλακίδα, που ήταν τότε διευθυντής των φυλακών στο Μπούρτζι. Τον έγραψε πως έτσι και έτσι έχουν τα πράγματα με τον Παναγιώτη Κουταλιανό και κοίταξε να κάνει το καλύτερο. Ο διευθυντής μελέτησε καλά τον φάκελο, είδε τα δικά του Παναγιώτη, έκανε τον σταυρό του και στοχάστηκε: «Η θεία δίκη έχει τώρα τον λόγο. Ας γίνει το θέλημα του Κυρίου και ο Θεός θα με συγχωρέσει». Την άλλη μέρα κάλεσε τον Παναγιώτη στο γραφείο του, υπόγραψε το αποφυλακιστήριό του, του έδωσε λίγα χρήματα για τον δρόμο και του είπε: «Άντε στο καλό και να πας να φιλήσεις το χέρι του παπα-Δήμου». Αυτά έγιναν το 1918, τη χρονιά που έφευγαν οι Γάλλοι από την Ελλάδα.

Ο Παναγιώτης Κουταλιανός έζησε την υπόλοιπη ζωή του εργαζόμενος στο χωριό. Απέκτησε με τη Μαλαματή τρία παιδιά: τον Κωνσταντίνο, την Αλεξάνδρα και τον Νικόλαο. Πέθανε τον Δεκέμβρη του έτους 1969, ανήμερα Χριστούγεννα, πλήρους ημερών και πνεύματος οίνου.

Το παρόν άρθρο αφιερώνεται στη μνήμη του Νικολάου Κουταλιανού, ο οποίος μου έδωσε τις πληροφορίες για την αληθινή αυτή ιστορία του πατέρα του, που έχει όμως πολλούς συμβολισμούς.